

SAPIENTIA AEDIFICAVIT SIBI DOMUM

Budovy
Trnavskej univerzity
v Trnave

TRNAVA 2020

S POMOCOU
PANNY MÁRIE

POD OCHRANOU
UHORSKÉHO
KRÁLOVSTVA

S PRIAZŇOU KRÁLOVNEJ
MÁRIE TERÉZIE

ZAKLADATEL
UNIVERZITY
OSTRIHOMSKÝ
ARCIBISKUP
PETER PÁZMAŇ

MÚDROŠŤ SI VYSTAVALA CHRÁM

DOBRODINEC
TLAČIARNE
OSTRIHOMSKÝ
ARCIBISKUP
LEOPOLD KOLONIČ

ZAKLADATEL
PRÁVNÝCH ŠTÚDIÍ
OSTRIHOMSKÝ
ARCIBISKUP
JURAJ LIPAI

DOBRODINEC
VZDELÁVANIA
JÁGERSKÝ
A ČANÁDSKY BISKUP
FERDINAND PÁLFI

ZAKLADATEL
KOSTOLA MIKULÁŠ
ESTERHÁZI

PEVNÁ STABILITA -
SPOLOČNOSŤ JEŽIŠOVA

DOBRODINEC DOBRÝCH
ZAČIAŤKOV KNIEŽA
PAVOL ESTERHÁZI

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave

Prvá časť publikácie je výsledkom riešenia grantového projektu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Slovenskej akadémie vied VEGA 1/0677/18 Sapientia aedificavit sibi Domum. Sídelné zázemie historickej Trnavskej univerzity (1635 – 1777).

Editorka:

PhDr. Henrieta Žažová, PhD.

Recenzenti:

doc. PhDr. Zuzana Lopatková, PhD.

Mgr. Zuzana Rábiková

PhDr. Jana Šulcová

Autori textov:

Mgr. Darina Fridrichová

Ing. arch. Ivan Gojdič

PhDr. Alžbeta Hološová

doc. Dr. phil. Erik Hrnčiarik

PaedDr. Simona Jurčová

PhDr. Marián Manák, PhD.

Ing. arch. Eva Šabíková

PhDr. Henrieta Žažová, PhD.

Preklady do anglického jazyka:

Your Choice – jazykové služby

Za obsah a štylizáciu príspevkov zodpovedajú jednotliví autori.

Vydala: © Trnavská univerzita v Trnave, Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave, Trnava 2020

ISBN 978-80-568-0265-6

SAPIENTIA
AEDIFICAVIT
SIBI
DOMUM

Budovy Trnavskej univerzity v Trnave

TRNAVA 2020

Obsah

O mágii skutočného	
René Bílik	6
Sapientia aedificavit sibi Domum	
Henrieta Žažová	8
 Prvá časť	
BUDOVY HISTORICKEJ TRNAVSKEJ UNIVERZITY	
Pramenné východiská pre výskum historickej topografie Trnavy v 16. storočí (so zreteľom na tretiu mestskú štvrť)	
Darina Fridrichová	16
Proces formovania univerzitného areálu v Trnave	
Henrieta Žažová	29
Generálny seminár – Rubrorum – najmladší objekt univerzitných budov v Trnave	
Ivan Gojdič	58
Zaniknutý trnavský lazaret	
Alžbeta Hološová – Erik Hrnčiarik	69
 Druhá časť	
BUDOVY OBNOVENEJ TRNAVSKEJ UNIVERZITY	
Budovy Trnavskej univerzity v Trnave	
Marián Manák	78
Budova právnickej fakulty – významná funkcionalistická pamiatka	
Eva Šabíková	94
Kiná v Trnave. Kino Radio/Sloboda	
Simona Jurčová	103
O autoroch	110

Table of contents

The Magic of the Real	
René Bílik	7
Sapientia aedificavit sibi Domum	
Henrieta Žažová	9
Part 1	
THE BUILDINGS OF THE HISTORICAL TRNAVA UNIVERSITY	
Source Materials for Research into the Historical Topography of Trnava in the 16 th Century (with a Focus on the Third Municipal District)	
Darina Fridrichová	16
The Process of Formation of the University Complex in Trnava	
Henrieta Žažová	29
The General Seminary – Rubrorum – the Most Recent of the University Buildings in Trnava	
Ivan Gojdič	58
The Trnava Lazaretto That No Longer Exists	
Alžbeta Hološová – Erik Hrnčiarik	69
Part 2	
THE BUILDINGS OF THE RESTORED TRNAVA UNIVERSITY	
The Buildings of the Trnava University in Trnava	
Marián Manák	78
The Building of the Faculty of Law – an Important Monument to Functionalism	
Eva Šabíková	94
Cinemas in Trnava. Cinema Radio/Sloboda	
Simona Jurčová	103
About the Authors	110

O mágii skutočného

„Velmi dobře znám magii myšlenky. A zaujetí pro krásnou myšlenku. Zde ale hovořím o tom, co považuji za mnohem neuvěřitelnější: o magii opravdového a skutečného.“

Citát, ktorý som použil ako vstup do svojho príhovoru k vydaniu knihy o budovách Trnavskej univerzity v Trnave, tvoria slová švajčiarskeho architekta Petra Zumthora. Vybral som ich z českého prekladu jeho knihy *Atmosféry*. „Mágiou myšlienok“ sa ako literárny vedec zaoberám už takmer štyridsať rokov. Som zaujatý krásou literárnych textov a svetov, ktoré sú do nich uložené. Sú to svety neskutočné, fikcie, ktoré nám knihomolom umožňujú prežívať cudzie príbehy ako svoje vlastné a vstupovať do svetov konštruovaných fantáziou ich tvorcov. Čo je ale skutočnosťou náprotivkom tejto neskutočnej krásy? Čomu z nášho životného sveta pripisuje citovaný architekt krásu porovnateľnú s krásou myšlienky? Ponúka architektúru. Ako „mágiu skutočnosti“. Nejde mu o výpočet a opis svetoznámych architektonických skvostov. Hovoriac o mágii, hovorí o **prežívaní** priestoru, o jeho **pociťovaní**, o tele architektúry, o súzvuku materiálov, o zvuku priestoru, ktorý je jeho súčasťou či o jeho teplote. Je tu reč o tom, čo sami poznáme, keď nás dajaké miesto alebo priestor – **uchvátia**. Ide o atmosféru: miest, lokalít, budov.

Vnímam ju každodenne. Cestou do práce sa blížim k Univerzitnému námestiu. Po ľavej ruke mám komplex historických budov niekdajšej univerzity, teraz vojenský archív. K nemu je tesne „privinutý“ mohutný chrám sv. Jána Krstiteľa a keď sa námestie otvorí, tak trocha viac vľavo zbadám Adalbertinum a rovno pred sebou budovu niekdajšej lekárskej fakulty. Dnes je v nej opäť jedna z našich fakúlt. Za ňou „cítim“ ďalšie budovy, ktoré si kedysi „*múdrosť*“, v podobe historickej Universitas Tyrnaviensis, „*vystavala*“ ako „*svoj chrám*“. Aj bez poznania historických podrobností, som o tom presvedčený, prežíva každý návštevník tohto miesta a tohto mesta niečo podobné ako ja. Je to zážitok zo stretnutia s mágiou skutočnosti. Zá-

žitok, ktorého emocionálna energia prýšči zo stôp toho, čo bolo. Stopa je „byvšie-tu“ hovorí filozof Paul Ricoeur, je to minulosť, ktorá je k dispozícii a v tomto prípade tvorí hmatateľnú, pretože prítomnú a bezprostrednú oporu pre ducha a ideu našej súčasnej alma mater Trnavskej univerzity v Trnave.

Duch a idea sú záväzkom. Vyžadujú opateru, ktorá je zároveň oživovaním. Životom budovy sú jej užívatelia. Len ich prostredníctvom plní svoje funkcie. Máme šťastie, že pre niektoré z budov historickej univerzity sa nám podarilo zachovať funkcie pôvodné a môžu byť znova, chcem tomu veriť, tým „chrámom múdrosti“. O získanie niektorých sa usilujeme a dúfame, že sa nám to podarí, no a niečo sme aj sami pridali či ešte pridáme. Myslím na terajšiu centrálnu budovu Trnavskej univerzity, na krásnu funkcionalistickú stavbu našej právnickej fakulty, na nešťastne umiestnenú a problémami sprevádzanú budovu pedagogickej fakulty i na impozantné sídlo teologickej fakulty v Bratislave. Nechcem však vynechať ani chátrajúci objekt niekdajšieho kina Sloboda, jedného z najstarších v meste. S citlivým prístupom voči jeho pôvodnej podobe sme pripravili projekt výstavby univerzitného kongresového centra, ktoré spolu s projektom opravy Adalbertina naplnia všetky podstatné významy slova – opatera.

Milé čitateľky a čitateľa tejto knihy, prajem Vám, aby jej prečítanie prispelo k intenzite Vášho zážitku zo stretnutia s magickou atmosférou budov Trnavskej univerzity v Trnave. Sú totiž neodmysliteľnou súčasťou genia loci tohto historického mesta, ktoré je aj vďaka nim už 385 rokov mestom univerzitným.

prof. PaedDr. René Bílik, CSc.
rektor Trnavskej univerzity v Trnave

The Magic of the Real

"I know well the magic of thought. And the passion of a beautiful thought. Here, however, I am talking about what I find even more unbelievable: the magic of what is true and real."

The quotation I have used in the initial lines of the foreword to the book about the buildings that make up Trnava University in Trnava is from the Swiss architect Peter Zumthor. I chose it from his book *Atmospheres*. As a literary critic, I have dealt with the "magic of thoughts" for nearly forty years. I have a passion for the beauty of literary texts and the worlds that are stored within them. They are fantasy worlds, pieces of fiction, which allow us bookworms to experience the stories of others as if they were our own and enter worlds built by the imagination of their creators. What, however, is the real-world counterpart to this fantasy beauty? What within our tangible world does the architect, quoted above, ascribe a degree of beauty comparable to the beauty of thought? He offers architecture as the "magic of the real". He is not seeking a list or description of world-famous architectural gems. When he speaks about magic, he speaks about **experiencing** the space, about **feeling** it, about the body of architecture, the consonance of materials, the acoustics of the space – which forms part of it – or about its temperature. He speaks about what we are familiar with when a place or space **enthral**s us. It is the atmosphere: of places, localities, buildings.

I perceive it every day. On my way to work, I approach the University Square. On my left-hand side stands the complex of historical buildings that formerly belonged to the University, today they serve as the Military Archive. Closely "snuggled up" to them is the monumental Church of St. John the Baptist and as I move on the square opens up, I can see the Adalbertinum a little to the left, and the former building that housed the Faculty of Medicine directly in front of me. Today it again houses one of the University faculties. Behind it, I can "feel" other buildings where, in times past, "*wisdom built herself a temple*" in the form of the historical Universitas Tyrnaviensis. Even without knowledge of the historical details, I am certain, every visitor to this place and city has had an experience like mine. It is the experience of meeting

the magic of the real. An experience whose emotional energy draws from the traces of that which was. The trace is the "having-been", says the philosopher Paul Ricœur, it is the past that is available and in this case has a tangible form – the present and immediate support for the spirit and the idea of our contemporary alma mater, Trnava University in Trnava.

The spirit and the idea represent an obligation. They require care, which is also a revival. A building lives through its users. It is only through them that it fulfils its function. We are fortunate to have succeeded in preserving the original function of some of the buildings of the historical University and that once again they can serve, as I want to believe, as "temples of wisdom". We are still striving to acquire others, hoping for success. We have also added something ourselves, or we will add something. I have in mind now the main building of Trnava University, the beautiful functionalistic building that houses our Faculty of Law, the building of the Faculty of Education – inconveniently located and riddled with problems – and the impressive seat of the Faculty of Theology in Bratislava. I do not wish to omit, either, the dilapidated building of the former cinema Sloboda, one of the oldest in our city. With a sensitive approach intended to maintain its original appearance, we have prepared a project for the construction of a congress centre for the university, which together with the project for the repair of the Adalbertinum will fulfil all the essential meanings of the word "care".

Dear Readers,

I hope that this book will contribute to the intensity of your experience when you enter the magical atmosphere of the buildings of Trnava University in Trnava. They are an inseparable part of the genius loci of this historical city, which, also thanks to them, has been a university city for 385 years.

Prof. PaedDr. René Břilik, CSc.
Rector, Trnava University in Trnava

Sapientia aedificavit sibi Domum

„Múdrost' si vystavala chrám“ – motto umiestnené pod kresbou univerzitného areálu na medirytine Franza Leopolda Schmittnera z roku 1742, ktorá zobrazuje alegóriu Trnavskej univerzity. Zvečnené je aj na logu obnovej Trnavskej univerzity, ktorým si pripomínáme 385. výročie založenia univerzity. Vyjadruje poslanie univerzít ako akýchsi chrámov či katedrál poznania, vzdelania a múdrosti. V novovekých dejinách Uhorska zohrávala historická Trnavská univerzita jezuitského typu dôležitú úlohu. Bola to najvýznamnejšia vysoká škola v Uhorsku a po stredovekej Univerzite Istropolitane v Bratislave druhá univerzita, ktorá vznikla na území dnešného Slovenska. Pre Trnavu znamenala okrem logického ekonomického prínosu i výrazné povznesenie a Matej Bel ju označil dokonca za perlu mesta. Prítomnosťou a činnosťou Trnavskej univerzity v rokoch 1635 – 1777 mesto nabralo druhý dych, stalo sa z neho náboženské a kultúrne centrum. Skoro poldruha storočia ovplyvňovala univerzita nielen atmosféru Trnavy, ale dokázala povzniesť vzdelanosť slovenského národa a byť 142 rokov centrom intelektuálnych hnutí. Okrem duchovného dedičstva je cennou pamiatkou na jej existenciu aj areál univerzitných budov s Kostolom sv. Jána Krstiteľa.

Výskum architektonicko-historického vývoja týchto budov, ako aj umeleckohistorický výskum interiérovej a exteriérovej výtvarnej výzdoby objektov bol predmetom grantového projektu s názvom *Sapientia aedificavit sibi Domum*. Sídlné zázemie historickej Trnavskej univerzity (1635 – 1777). Hlavnou riešiteľkou projektu bola Henrieta Žažová z Ústavu dejín Trnavskej univerzity, spoluriešiteľmi Ivan Gojdič z Katedry dejín a teórie umenia Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity a Barbara Hodášová (rod. Balážová) z Katedry pedagogiky výtvarného umenia Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity. Prvá časť publikácie venovaná budovám historickej Trnavskej univerzity je výsledkom riešenia tohto grantového projektu.

Univerzitný komplex tvoria budovy uzavretého areálu bývalého jezuitského kolégia, gymnázia,

filozofickej, teologickej a právnickej fakulty vrátane tlačiarne a lekárne s univerzitným Kostolom sv. Jána Krstiteľa. Spolu s budovou lekárskej fakulty sú situované na Univerzitnom námestí, ktoré sa v novoveku nazývalo Akademickým námestím. Na východnej strane Ulice Jána Hollého, predtým Ulice sv. Jána Krstiteľa, sú situované budovy bývalých seminárov a konviktov, ktoré sú známe pod nasledovnými názvami: Adalbertinum, Rubrorum, Marianum, šľachtický konvikt a na Halenárskej ulici Stefaneum. V týchto budovách, ktoré sú súčasťou univerzitného komplexu, sídlili bohoslovecké semináre na výchovu budúcich kňazov a konvikty určené na výchovu šľachtických chovancov. Adalbertinum bolo sídlom Konviktu sv. Vojtecha/Adalberta (*Convictus sancti Adalberti*) pre chudobných študentov. Rubrorum má pomenovanie odvodené od Seminára červených klerikov (*Seminarium rubrorum clericorum*) podľa farby červeného odevu chovancov, tiež nazývaného Generálnym seminárom Uhorska, lebo vychovával kňazov pre všetky uhorské diecézy (*Generale cleri Hungariae collegium*). Marianum je budova bývalého Seminára Panny Márie nazývaného aj podľa zakladateľa Juraja Selepčeniho (*Seminarium Mariano-Szelepce-nianum*). Šľachtický konvikt (*Convictus nobilium*) slúžil na výchovu a ubytovanie študentov z radov uhorskej aristokracie. Seminár sv. Štefana (*Seminarium sancti Stephani*) pomenoval na počesť sv. Štefana kráľa Peter Pázmaň, keď obnovil činnosť seminára, založeného Mikulášom Oláhom. Sídlil postupne na viacerých miestach, až napokon postavili budovu na Halenárskej ulici, tzv. Stefaneum. Všetky uvedené stavby tvoria univerzitný komplex, na Slovensku ojedinelý súbor historických školských budov, v architektúre zastúpený od raného baroka prvej tretiny 17. storočia po barokový klasicizmus konca 18. storočia.

Usadenie jezuitov v slobodnom kráľovskom meste a poloha ich kolégia v rámci tretej mestskej štvrte výrazne zasiahla do vnútorného členenia a urbanistického formovania Trnavy. Archívne dokumenty, ktoré približujú vlastnícke pomery

Sapientia aedificavit sibi Domum

“Wisdom has built herself a temple” – this motto underlies the representation of the university premises in a copperplate engraving from 1742 by Franz Leopold Schmittner, which depicts an allegory of Trnava University. It also forms part of the logo of the restored Trnava University that, this year, commemorates the 385th anniversary of its foundation. It expresses the goal of all universities, to be temples or cathedrals of learning, knowledge and wisdom. In the modern history of the Kingdom of Hungary, the historical Trnava University, following the Jesuit model, played an important role. It was the most important university in the Kingdom of Hungary and the second university that was founded in what is today Slovakia. The first was the medieval Universitas Istropolitana in Bratislava (at that time Pressburg). In addition to, logically, providing an economic benefit to Trnava, it brought edification to the city. Matej Bel (Matthias Bel) went as far as to call it the “pearl of the city”. The presence and activities of Trnava University from 1635 to 1777 breathed new life into the city, turning it into a religious and cultural centre. For nearly a century and a half, the University exercised its influence, not only over the ambience of Trnava, but it was also successful in raising the level of education of the Slovak nation and for 142 years, it was the centre of intellectual movements. In addition to its spiritual legacy, the complex of the university buildings together with the Church of St. John the Baptist provides a precious monument to its existence.

Research into the architectural and historical development of these buildings, as well as artistic-historical research into the visual decoration of the interior and exterior of the buildings, was the subject of the grant funded project, Sapientia aedificavit sibi Domum. The Settlement Background of the Historical Trnava University (1635–1777). The project was headed by Henrieta Žažová from the Institute of History of Trnava University. Ivan Gojdič from the Department of History and The-

ory of Art of the Faculty of Philosophy and Arts of Trnava University and Barbara Hodášová (neé Balážová) from the Department of Art Education of the Faculty of Education of Trnava University participated in the project. The first part of the publication, dedicated to the buildings of the historical Trnava University, is the result of research undertaken within this grant funded project.

The complex of university premises is formed by the buildings of the enclosed campus of the former Jesuit College, the Grammar School, the Faculties of Arts, Theology and Law, including the publishing office and pharmacy, and the University Church of St. John the Baptist. Together with the building that housed the Faculty of Medicine they are located in the University Square, which used to be called the Academic Square. On the east side of Ján Hollý Street, formerly the Street of St. John the Baptist, are the buildings of the former seminaries and student dormitories, which were called: the Adalbertinum, Rubrorum and Marianum, the aristocratic students' dormitory and the Stefaneum in Halenárska Street. These buildings, which form part of the university premises, housed the seminaries of theology that served to educate future priests and dormitories designated for the upbringing of aristocratic students. The Adalbertinum was the home of the St. Adalbert Dormitory (*Convictus sancti Adalberti*) for poor students. The name, the Rubrorum, was derived from the Seminary of the Red Clerics (*Seminarium rubrorum clericorum*) named according to the red clothes worn by the students. It was also called the General Seminary of the Kingdom of Hungary, because it educated the priests for all the Hungarian dioceses (*Generale cleri Hungariae collegium*). The Marianum is the building that formerly housed the Seminary of the Virgin Mary (*Seminarium Mariano-Szelepcesenianum*), which was also named after its founder Juraj Selepčáni (Georgius Szelepcesenyi). The aristocratic students' dormitory (*Convictus nobilium*) served to provide

a topografiu tejto štvrte v 16. storočí, preskúmala Darina Fridrichová. Výsledky jej archívneho výskumu sa priamo netýkajú univerzitných budov, ale sú dôležitým prameňom personifikácie historickej faktografie mesta a východiskom pre poznanie ďalšieho vývoja urbanizmu, ktorý je spätý s univerzitou. Komplex, ktorý slúžil členom Spoločnosti Ježišovej a pre ich vzdelávacie inštitúcie, vyrástol na mieste stredovekého dominikánskeho kláštora. Proces jeho postupnej premeny v 17. a 18. storočí mapovala Henrieta Žažová. Určila posledných vlastníkov meštianskych domov a parciel, na ktorých sa postupne rozširoval univerzitný areál, budovala lekárska fakulta, semináre a konvikty. Ivan Gojdič prezentuje výsledky najnovších pamiatkových výskumov o histórii a novodobých architektonických úpravách budovy generálneho seminára na Ulici Jána Hollého. Počas prestavby na začiatku 20. storočia boli nahradené dve tretiny jej historickej stavebnej substancie novými hmotami. Lazaret s Kaplnkou sv. Fabiána a Šebastiána, v ktorom vykonávali klinickú prax aj poslucháči medicíny lekárskej fakulty v 70. rokoch 18. storočia, je predstavený v príspevku Alžbety Hološovej a Erika Hrnčiarika. Výsledkami archeologického výskumu lazaretu autori prvýkrát spresnili jeho novoveký, a nie stredoveký pôvod.

Druhá časť publikácie predstavuje budovy obnovennej Trnavskej univerzity. Prehľad o sídlach jednotlivých fakúlt a univerzitných pracovísk, spôsobe nadobudnutia a využítí približuje príspevok Mariána Manáka. Postupne predstavil budovu rektorátu a filozofickej fakulty na Hornopotočnej ulici – pôvodne sídlo Stavoprojektu (1982 – 1992), zriadeného v Trnave v roku 1972, pedagogickej fakulty na Priemyselnej ulici, fakulty zdravotníctva a sociálnej práce na Univerzitnom námestí, právnickej fakulty na Kollárovej ulici a budovu teologickej fakulty v Bratislave na Kostolnej ulici. V Trnave patrí do univerzitného kampusu aj budova študentského domova Petra Pázmaňa na Rybníkovej ulici a v budúcnosti sa po prestavbe plánuje využitie budovy bývalého kina Sloboda na Rázusovej ulici a Adalbertina na Ulici Jána Hollého. Eva Šabíková detailne informuje o výstavbe budovy právnickej fakulty na Kollárovej ulici v rokoch 1931 – 1934, účelovo postavenej pre bývalú okresnú nemocenskú poisťovňu. Vďaka citlivej adaptácii pre potreby vysokoškolskej výučby v rokoch 2004 – 2008 neboli narušené architektonické hodnoty tejto kvalitnej funkcionalistickej stavby. Príkladom, ktorý deklaruje rozvoj univerzity aj

formou prevzatia nevyužívaného, ale cenného objektu v meste do univerzitného komplexu, je príspevok Simony Jurčovej. Venuje sa osudom budovy jedného z najstarších kín v Trnave nazývaného Biograf Radio či Bio Radio, po roku 1948 premenovaného na kino Sloboda. Je vzácné zachovaným architektonickým objektom postaveným na účely prevádzkovania filmových predstavení v Trnave, v súčasnosti mimo prevádzky a spustený, ktorý Trnavská univerzita hodlá adaptovať na vzdelávacie účely.

Trnavská univerzita vlastní dva z historických objektov pôvodnej univerzity, Adalbertinum a budovu lekárskej fakulty, ktorá opätovne slúži medicínskemu vzdelávaniu – fakulte zdravotníctva a sociálnej práce. Slávnostné akademické ceremónie sa aj v súčasnosti uskutočňujú v Katedrále sv. Jána Krstiteľa a historickej sále budovy Marianum, ktoré patria Trnavskej arcidiecéze. Navyše hlavné sídlo obnovennej univerzity na Hornopotočnej ulici je v susedstve historického areálu univerzity v centre Trnavy, v kultivovanom prostredí unikátneho architektonického komplexu.

Podstatu univerzity tvoria učители a študenti, samotný latinský názov *universitas* pôvodne označoval len korporáciu učiteľov a žiakov s istými právami (*universitas magistrorum et scholarium*), dnes známymi ako akademické slobody. Sú intelektuálnou bázou, dušou rozvoja spoločnosti, kým diela architektúry a urbanizmu stelesňujú históriu ľudí, ktorí ich vytvorili. Prežívajú po stáročia, patria k základným pamiatkam minulosti a kultúrneho rozvoja národa. Zároveň sú dôkazom jeho ekonomickej a sociálnej stability. Trnavská univerzita, ktorá je verná etickým a morálnym princípom, rešpektuje humanitné tradície vysokoškolského prostredia v Trnave a ctí si hmotné kultúrne dedičstvo. Uvedomuje si jeho význam v stredoeurópskom kontexte a mieru vplyvu na vývin sakrálneho i profánneho staviteľstva a umenia v habsburskej monarchii. Nové poznatky v predkladanej publikácii rozširujú naše vedomosti o budovách historickej i obnovennej Trnavskej univerzity v Trnave a prispievajú k efektívnej ochrane týchto, svojím charakterom jedinečných historických objektov i súčasných univerzitných budov. Architektúra oslavuje život, vylepšuje ho zdôrazňovaním vnímania, ľahkosti a zmeny, ale najmä pretrváva a cieľi do večnosti...

Henrieta Žažová
editorka

for the upbringing and housing of students from among the Hungarian aristocracy. The Seminary of St. Stephen (*Seminarium sancti Stephani*) was named in honour of King Saint Stephen by Peter Pázmaň (Péter Pázmány), when he revived the seminary founded by Mikuláš Oláh (Miklós Oláh), and its activities. It moved between various locations, ultimately the building in Halenárska Street was built, the so-called Stefaneum. Together these buildings form the university premises, a collection of historical educational buildings unique in Slovakia, that represent various architectural styles ranging from the early Baroque of the first third of the 17th century to the Baroque Classicism of the late 18th century.

The settling of the Jesuits in the free royal city and the location of their college within the third municipal district markedly affected the internal divisions and shaped the city-planning of Trnava. Archive documents that shed more light on the ownership and topography of this district in the 16th century were studied by Darina Fridrichová. The results of her archive research are not directly related to the university buildings, but are an important source that allows the personification of the historical factual information on the city and provides a point of departure for the study of the further urban development linked to the University. The complex, which served the educational institutions of the members of the Society of Jesus, sprang up on the site of a medieval Dominican monastery. Henrieta Žažová has mapped the process of its gradual transformation through the 17th and 18th centuries. She discovered the previous owners of the burgher houses and plots which were part of the gradual spread of the university premises, the building of the Faculty of Medicine, seminaries and dormitories. Ivan Gojdič presents the results of the most recent research into the monuments related to the history and the modern-day architectural adaptations of the building of the General Seminary in Ján Hollý Street. During its reconstruction in the early 20th century, two-thirds of its historical construction material was replaced by new materials. The lazaretto with the Chapel of Ss. Fabian and Sebastian, in which the students of the Faculty of Medicine, among others, carried out their clinical practice in the 1770s, is presented in the study of Alžbeta Hološová and Erik Hrnčiarik. The results of the archaeological research into the lazaretto enabled the authors, for the first time, to state that it originated in modern times as opposed to the Middle Ages.

The second part of the publication introduces the buildings of the restored Trnava University.

Marián Manák's article provides an overview of the premises of the individual faculties and university offices, the manner in which they were acquired and their use. One by one, he gradually presents the building that houses the Rector's Office and the Faculty of Philosophy and Arts on Hornopotočná Street – originally the base of Stavoprojekt (1982–1992) established in Trnava in 1972, the Faculty of Education on Priemyselná Street, the Faculty of Health Care and Social Work on University Square, the Faculty of Law on Kollárova Street and the building housing the Faculty of Theology on Kostolná Street in Bratislava. In Trnava, the university campus includes the building that houses the Peter Pázmaň Student Dormitory on Rybníková Street. The use of the building which was formerly the cinema Sloboda on Rázusova Street and the Adalbertinum in Ján Hollý Street is predicted in the future, following reconstruction. Eva Šabíková provides details about the construction of the building of the Faculty of Law on Kollárova Street in 1931–1934, built with the intention to house the former district healthcare insurance company. Thanks to the sensitive repurposing of the building for the needs of university education in 2004–2008, the architectural values of this high-quality functionalistic building were preserved. An example of the development of the University by using unused but valuable buildings in the city is provided by Simona Jurčová's article. It is dedicated to the fate of the building that housed one of the oldest cinemas in Trnava, the Biograf Radio or Bio Radio, renamed Sloboda after 1948. Currently unused and rather dilapidated, it is an example of an architecturally rare building purpose built for the screening of films which the University intends to adapt for educational purposes.

Trnava University owns two of the historical buildings that belonged to the original University: The Adalbertinum and the building of the Faculty of Medicine, which once again is being used for medical studies – the Faculty of Health Care and Social Work. Solemn academic ceremonies are even today held in the Cathedral of St. John the Baptist and the historical hall of the Marianum building, owned by the Archdiocese of Trnava. In addition, the main centre of the restored University in Hornopotočná Street is in the vicinity of the University's historical premises in the centre of Trnava, in the refined ambience of the unique architectural complex.

The essence of a university is formed by its teachers and students. The very word in Latin – *universitas* – originally denoted a corporation of teachers and pupils (*universitas magistrorum*

et scholarium) that received certain rights, today known as academic freedoms. They are the intellectual base of society and the soul of its development, whereas the works of architecture and urbanism embody the history of people who created them. They survive for centuries, belonging to the fundamental memorials of the past of a nation and its cultural development. At the same time they are proof of economic and social stability. Trnava University, which is faithful to the principles of ethics and morality, respects the humanist traditions of academia in Trnava and honours the material cultural heritage. It realises its importance in the Central European context and the extent of its influence on the development of the sacral and

secular buildings and art during the Habsburg monarchy. The new information included in this publication increases our knowledge about the buildings of both the historical and the restored Trnava University in Trnava, and contributes to the effective protection of these historical objects and the contemporary university buildings, with their unique characters. Architecture is a celebration of life. It improves our lives through an emphasis on perception, lightness and change, but above all it persists and aims for eternity. . .

Henrieta Žažová
Editor